PROFESORUL-DIRIGINTE ÎN PROCESUL EDUCATIV

Octavian VASILACHI,
cercetător științific stagiar
Institutul de Științe ale Educației
ORCID iD: 0000-0001-9358-6124

Tatiana RUSNAC, psiholog, master în științe ale educației
Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”, or. Soroca
ORCID iD: 0000-0003-0225-7849

Rezumat. Acest material elucidează importanța profesorului-diriginte care deține o poziție-cheie în organizarea și conducerea procesului instructiv-educativ. Prin intermediul activităților profesionale, dar și al exemplului propriu, profesorul-diriginte este un modelator al personalității elevilor, în etapa cea mai importantă a devenirii lor. Din menirea fundamentală a acestui lider carismatic – cea de formare intelectuală, moral-afectivă a tinerilor, precum și de consolidare a colectivului de elevi – rezidă diversitatea funcțiilor, rolurilor și responsabilităților sale. Pentru că dirigințele ca manager al actului educativ trebuie să aibă prestanță și să se bucure de autoritate deosebită, în literatura de specialitate s-au conturat mai multe teze dominante cu privire la strategiile de-a avea succes în toate demersurile pedagogice ale acestuia.

Cuvinte-cheie: dirigenție, diriginte-manager, profesiograma, funcții, roluri, consiliere psihopedagogică, diriginte-consilier educațional, strategii, metode, tehnici de consiliere psihopedagogice.

THE CLASS-TEACHER IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. This article illustrates the importance of the teacher-leader who holds a key position in organizing and leading the instructional-educational process. Through educational activities and through the example of his personality, the teacher-teacher is a modeler of the students' personality, in the most decisive stage of his becoming. From the fundamental goals of the teacher regarding the formation of the students' personality and the formation-consolidation of the group of students resides the diversity of its functions, roles and responsibilities. Given the fact that the teacher as manager of the educational act has a special prestige over the group / group of students, several dominant theses have emerged in the literature.

Keywords: class-teacher, class master-manager, profesiogram, functions, roles, psycho-pedagogical counseling, teacher – educational counselor, strategies, methods, psycho-pedagogical counseling techniques.

Actualmente, este incontestabil faptul că profesorul-diriginte deține o poziție-cheie în organizarea și dirijarea procesului instructiv-educativ. Mecanismele esențiale ale acestuia sunt activitățile educative, desfășurate prin prisma exemplului propriei sale personalități. Profesorul-diriginte este un modelator al personalității elevilor, în stadiul decisiv al devenirii lor. În contextul obiectivelor fundamentale referitoare la formarea intelectuală și moral-afectivă a tinerilor, precum și de consolidare a colectivului lor, rezidă diversitatea funcțiilor, rolurilor și responsabilităților acestui pedagog. Pentru că dirigințele – ca manager al actului educativ – trebuie să aibă prestanță și autoritate deosebită în grupul/colectivul de elevi, în literatura de specialitate s-au conturat mai multe teze dominante vizând strategi-

ile sale profesionale. Și anume, profesorul-diriginte, în ipostaza de:

- *Expert al actului instructiv-educativ* – poate lua decizii privitoare la tot ce se întâmplă în procesul de învățământ.
- *Agent motivator* – declanșează și întreține interesul elevilor.
- *Lider* – conduce un grup de elevi, exercitându-și puterea asupra principalelor fenomene ce se produc aici. Este un prieten și un confident al elevilor, un substitut al părinților, obiect de afecțiune.
- *Model* – prin întreaga sa personalitate, prin acțiunile și comportamentul său, este un exemplu pozitiv pentru elevi.
- *Manager al clasei de elevi* – supraveghează în-

treaga activitate din clasă, asigură consensul cu ceilalți profesori, cu părinții, cu toți factorii, în general.

- *Consilier* – este un observator sensibil al comportamentului elevilor, un îndrumător și un sfătuitor al acestora.

Rolul de consilier educațional – dirigintelui – reprezintă un aspect de complexitate majoră și poate avea o multitudine de forme/tipuri de consiliere psihopedagogică, cu o varietate de conținuturi, strategii și tehnologii, metode, procedee și tehnici.

Studiile efectuate privind managementul clasei de elevi și specificul activității dirigintelui ne permit să stabilim că în arealul românesc și autohton această problemă a fost cercetată de către I. Romiță, I. Nicola, I. Țoca, V. Cojocaru, Vl. Guțu, T. Țurcan, D. Patrașcu, C. Calaraș et al. Iar consilierea psihopedagogică în instituția de învățământ, tipurile/formele, conținuturile, strategiile acesteia s-au aflat în atenția cercetătorilor I. Dumitru, A. Băban, I. Holdevici, L. Cuznețov, C. Calaraș, Z. Micleușanu, I. Simcen-co, N. Popa, O. Răileanu et al.

Or, în articolul dat, prezentăm anumite aspecte teoretice și delimitări conceptuale privind dirigenția.

Managementul educațional, abordat ca sistem și părghie de creare a condițiilor optime pentru asigurarea manifestărilor potențialului creativ uman [9, p. 207], ocupă un loc central în organizarea și monitorizarea eficientă a activității dirigintelui, desfășurate în unitatea de învățământ.

Profesorii-diriginți sunt agenții cei mai apropiați de copii/elevi și părinți, cei mai responsabili actori ai transformărilor educative și schimbărilor comportamentale ale elevilor. În această ordine de idei, funcția esențială a dirigintelui rezidă în organizarea și desfășurarea unui ansamblu de activități cu caracter educativ, ce contribuie la formarea conduitei etice a elevilor și asigură valorificarea/completarea influențelor, ce parvin din cadrul formal, nonformal și informal [2].

Studiul reperelor teoretice privind dirigenția am început de la analiza definiției lui V. de Landsheere, care consideră *managementul educațional drept știință/activitate, elaborată printr-o strategie de cercetare de tip interdisciplinar, axată pe investigarea evenimentelor ce intervin în procesul organizării, desfășurării unei activități pedagogice ce include și gestiunea programelor cu caracter educativ* [7, p. 185].

Deoarece o *activitate* – prin definiție – înseamnă un ansamblu de acte fizice, intelectuale, morale [8, p. 18], relevăm că activitatea pedagogică reprezintă un ansamblu de acte educative, ce necesită o anumită proiectare, dirijare, conducere și orientare spre

un anumit scop. Toate aceste elemente țin de teoria educației și managementul educațional.

În această ordine de idei, *managementul actului educativ* reprezintă un element constitutiv al *managementului educațional*, ce poate fi definit ca *proces direcționat spre îndeplinirea obiectivelor instituției de învățământ* prin antrenarea resurselor umane, aplicabile la toate nivelurile acesteia, *în baza realizării funcțiilor de proiectare–organizare, orientare–îndrumare, reglare–autoreglare a structurilor instituționale* [6, p. 182].

Cât privește realizarea practicii manageriale, în acest proces sunt implicate următoarele categorii de manageri școlari: *educatori, învățători, profesori la diverse discipline, profesori-diriginți, psihologi școlari, directori adjuncți responsabili de munca instituțională, directori*.

Pentru a contura funcțiile și conținutul activității manageriale realizate de diriginte, am evidențiat *principiile de bază ale managementului educațional*, deoarece acestea desemnează liniile normative inițiale, necesare pentru eficientizarea socială a activității de formare–dezvoltare permanentă a personalității la toate nivelurile ierarhice, verticale și orizontale ale sistemului și ale procesului de învățământ [5, p. 231].

Astfel, *principiul conducerii globale, optime și strategice a sistemului și a procesului de învățământ* asigură sinteza și direcționarea trăsăturilor specifice ale managementului pedagogic.

Principiul conducerii eficiente a sistemului și a procesului de învățământ prin acțiuni de informare–evaluare–comunicare managerială vizează perfecționarea continuă a politicilor educaționale la nivel global, teritorial și local.

Principiul conducerii superioare a sistemului și a procesului de învățământ vizează interdependența funcțiilor și a structurilor asumate la nivel social.

Principiul conducerii complexe a sistemului și a procesului de învățământ evidențiază caracterul unitar, integral al conducerii manageriale, care stimulează permanent raporturile de interdependență și de complementaritate pedagogică dintre: a) funcțiile și structurile manageriale de planificare–organizare, orientare–îndrumare, reglare–autoreglare a sistemului și a procesului de învățământ; b) acțiunile manageriale de informare–evaluare–comunicare a deciziei, în legătură cu starea sistemului și a procesului de învățământ; c) operațiunile manageriale de diagnoză și de prognoză a sistemului și a procesului de învățământ [5, p. 231].

Funcțiile dirigintelui, analizate prin prisma principiilor managementului pedagogic, pot fi califica-

te și reduse la una esențială: promovarea valorilor prin acțiunile de animare și susținere a inițiativelor elevilor și părinților, valorizând creativitatea, inteligența și moralitatea acestora.

Așadar, *managementul educațional realizat de diriginte* angajează funcțiile directe ale dirigintelui, care asigură planificarea și organizarea activității colectivului de elevi, realizează orientarea și îndrumarea metodologică a acestora prin intermediul strategiilor educative elaborate, ce contribuie la reglarea acțiunilor preconizate, formarea imaginii elevului care se include și într-un proces de autoreglare și autoeducație la toate nivelurile: comportamental, relațional, de optimizare a însușitei, sporire a calității învățării, frecvenței, creativității și responsabilității.

Acest fapt indică încă o funcție importantă a dirigintelui: monitorizarea continuă a conduitei elevilor clasei pentru a dirija formarea imaginii lor și a participa la crearea imaginii familiei și a instituției de învățământ. Situația dată scoate în evidență următoarea funcție realizată de diriginte în interiorul și în exteriorul clasei de elevi: *consilierea psihopedagogică a elevilor și părinților*.

Consilierea psihopedagogică stimulează organizarea și armonizarea raporturilor complexe dintre elevi, dintre elevi și părinți, dintre elevi și profesori și dintre agenții educativi cu care colaborează școala și clasa concretă de elevi. Prin urmare, consilierea psihopedagogică realizată de diriginte stimulează formarea sintonității colectivului de elevi, prin valorificarea fiecărui individ în parte și a întregii clase școlare în integritatea relațiilor interpersonale. Colectivul de elevi reprezintă un mediu eficient de integrare socială, care pregătește personalitatea individului pentru rolurile de adult [1; 2; 5].

Astfel, *personalitatea dirigintelui* influențează, în mod semnificativ, succesul desfășurării procesului de învățământ; la fel de mult personalitatea sa influențează formarea intelectuală și morală a elevilor cu care lucrează. Influența personală a dirigintelui nu poate fi înlocuită nici de manuale, nici de instrucțiuni, de pedepse și recompense, nici de noile tehnici moderne audiovizuale. Dintre cele mai importante **calități ce caracterizează personalitatea dirigintelui** pot fi menționate următoarele [3; 4]:

- Dragostea și respectul față de elevi și tineri, față de om, în general. Dirigintele trebuie să iubească profund și sincer elevii, să se apropie cu simplitate de ei, să poarte de grijă fiecărui elev, să posede o mare răbdare în lucrul cu aceștia. Dragostea față de copii este una din trăsăturile esențiale ale unui bun pedagog. Dimpotrivă, acela care este închis în sine, pe-

dant și distant în raporturile sale cu elevii, nu poate desfășura o muncă instructiv-educativă eficientă. Adevărata dragoste este o dragoste exigentă, care oferă mult, dar și pretinde mult de la elevi.

- Este necesar ca dirigintele să fie pătruns de un înalt spirit de obiectivitate, să știe să aprecieze adecvat și nepărtinitor sârguința la învățătură, purtarea elevului.
- Un diriginte eficient posedă vocație, își iubește profund munca sa educativă, și vede în acesta rostul principal al exigenței sale.
- Unui diriginte iscusit îi aparține și sentimentul de patriotism față de poporul său, sentimentul demnității personale, toleranța față de alte popoare.
- La aceste calități de personalitate ale dirigintelui se mai adaugă voința și trăsăturile de caracter care se exprimă în energia, spiritul de inițiativă, stăpânirea de sine, spiritul de disciplină, cinstea și modestia, dăruirea în muncă, exigența față de sine, fermitatea și perseverența cu care își îndeplinește sarcinile instructiv-educative.

Un bun diriginte trebuie să dovedească un larg orizont cultural, să aibă cunoștințe bogate de literatură, artă, diverse domenii ale științei, să cunoască evenimentele social-politice. Să stăpânească bine teoria instruirii și educației. Există și alte tipologii ale personalității dirigintelui, una dintre acestea identifică următoarele tipuri:

- **Dirigintele responsabil.** Este cel cu o riguroasă planificare a temelor, variate și interesante, întotdeauna bine pregătite. Desfășurarea orelor sale are o curbă ascendentă, cu efect de cele mai multe ori benefic asupra evoluției acestora. Atmosfera în astfel de clase este caldă, iar prezența dirigintelui – întotdeauna dorită.
- **Diriginte formalist.** Este corect în planificare, interesat în cea mai mare măsură de pregătirea științifică a elevilor cu care îi place să se mândrească. Formează, de obicei, colective cu un spirit înalt de competitivitate/concurență. Scopul fiind producerea stratificării clasei, dominate de „cei buni”, unii dintre aceștia devenind adevărate vedete, iar „incompetenții” rămân stigmatizați.
- **Diriginte evazionist.** Își elaborează planificări cu teme potrivite sau mai puțin potrivite pentru clasă, fără să mai țină seama de ele ulterior și nu face efort în vederea cunoașterii elevilor.

- **Diriginte neputincios.** Este dezinteresat și lipsit de puterea analizei și sintezei, îi este greu să facă până și o planificare. Lecțiile au un aspect cu „de toate pentru toți”. Manifestarea dezordonată a dirigintelui aduce cu sine o reacție corespunzătoare a elevilor.
- **Diriginte absent.** E tipul de om egocentrist, pentru care ceilalți există în raport cu interesele lui. Gândurile sale rar se intersectează cu cele ale elevilor, iar orele, indiferent care, re-

prezintă un fel de corvoadă. Profită de orice ocazie favorabilă de a se eschiva de la obligațiile sale, fiind ca diriginte aproape inexistent [4].

În urma celor relatate, concluzionăm: adevărații diriginți sunt cei, care devin prieteni și confidenți ai tuturor elevilor, care știu să instaureze un climat de încredere și respect, cei care sunt în stare să-și lase toate necazurile la ușa clasei și fac totul pentru a consolida colectivul elevilor, indiferent de capacitățile individuale ale acestora.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Băban A. *Consiliere educațională*. Cluj-Napoca: Editura „Ardealul”, 2001.
2. Calaraș C. *Fundamente psihopedagogice de formare a dirigintelui ca manager al actului educativ*. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău, 2007.
3. Calaraș C. *Organizarea activității educative*. Suport de curs. Chișinău: Editura „Primex-com” SRL, 2011.
4. Caluschi M., Măgurianu L. Organizarea clasei de elevi ca grup creativ. In: *Dirigintele. Ora de dirigenție*. Red. Irimie E. et al. București: S.C. Tribuna Învățământului S.A., 1995, pp. 221-226.
5. Cristea S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău-București: Editura „Litera Educațional”, 2000.
6. Cristea S. *Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației*. Chișinău: Editura „Litera Educațional”, 2003.
7. De Landsheere V. *L'éducation et la formation*. Paris: „Presses Universitaires de France”, 1992.
8. *Dicționar explicativ al limbii române*. Ediția a II-a. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu-Iordan”. București: Editura „Univers Enciclopedic”, 1998.
9. Stănescu M.L. *Instruirea diferențiată a elevilor supradotați*. Iași: Editura „Polirom”, 2002.

***Notă:** Lucrarea a fost efectuată în cadrul Proiectului *Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova*, cifrul 20.80009.0807.23.